

Pruritus ani (jeuk aan de anus)

■ Wat is pruritus ani?

Pruritus ani betekent jeuk aan en/of rondom de anus. Ieder mens heeft hier weleens (slechts) tijdelijk last van. Er wordt geschat dat 1-5% van de bevolking last heeft van een storende, chronische vorm hiervan. Het is een vaak genoemde klacht in de dagelijkse dermatologische en huisartsenpraktijk. Het komt vaker voor bij mannen en vaak op een leeftijd tussen de 30 en 60 jaar.

■ Hoe ontstaat pruritus ani?

De belangrijkste en meest voorkomende oorzaak van pruritus ani is eczeem rondom de anus veroorzaakt door irritatie. De irritatie komt door een vochtige omgeving en inwerking van ontlasting op de huid. Bij onvoldoende hygiëne na de stoelgang en het achterblijven van ontlasting in de anus kan deze irritatie ontstaan. Ontlasting kan in de anus achterblijven door onvolledige lediging en door 'soiling' (het ongewenst lekken van ontlasting). Bij een diep gelegen anus (onder andere bij overgewicht) en veel beharing is het schoonmaken van het anale gebied moeilijker en blijft er meer ontlasting achter. Dit is ook het geval bij het hebben van huidflapjes rondom de anus ('marisken', dit zijn geen aambeien). In de meeste gevallen wordt niet geadviseerd deze te verwijderen, aangezien dat andere klachten (denk onder andere aan littekenvorming) kan geven. De irritatie veroorzaakt jeuk, waardoor er gekrabd wordt. Het krabben veroorzaakt wondjes en een ontstekingsreactie en uiteindelijk eczeem. Het eczeem zorgt weer voor meer jeuk, waardoor er weer gekrabd wordt en er een vicieuze cirkel ontstaat.

De irritatie en ontstekingsreactie kunnen toenemen door overmatig wrijven met wc-papier, het gebruik van irriterende stoffen, zoals zepen, vochtige toiletdoekjes en ontsmettende producten (het is ook mogelijk dat u op deze stoffen een allergisch contacteczeem ontwikkelt) en scheren in het anale gebied.

Andere oorzaken voor pruritus ani zijn:

■ Infectieuze oorzaken

- Hieronder vallen schimmel/gist en bacteriële infecties. Patiënten die recent een antibioticakuur hebben ondergaan en patiënten met suikerziekte en/of een verminderde weerstand zijn hier gevoeliger voor. Uw arts let bij het lichamenlijk onderzoek op tekenen van een infectie en kan zo nodig een kweek afnemen.
- Een seksueel overdraagbare aandoening (SOA) kan voor anale zweren zorgen, die soms kunnen jeuken. Genitale wratten kunnen in sommige gevallen ook jeuken, met name door een bijkomend nattend eczeem rondom de wratten.
- Zelden worden er aarsmaden (*Enterobius Vermicularis*) of schurft (scabiës) als oorzaak van de anale jeuk gevonden.

■ Proctologische oorzaken (proctum, laatste deel van de darm)

Aambeien kunnen buiten de anus uitstulpen (tijdens drukverhogende momenten, zoals bij het persentijdens de ontlasting en/of spontaan). De kringspier werkt hierdoor minder goed en hierdoor kan ontlasting en/of vocht rond de anus achterblijven/lekken ('soiling'), wat voor irritatie en jeuk kan zorgen. Scheurtjes ('fissuren') of zweren ('ulceraties') rondom de anus, net als een onderhuidse gang ('fistel') kunnen soms slijmerig of etterig vocht afgeven. Bij een fistel kan er ontlasting vanuit de darm via de fistel op huid rondom de anus komen. U kunt hiervan jeuk ondervinden maar vaak zijn pijn en vochtverlies het meest uitgesproken aanwezig.

■ Dermatologische oorzaken

Psoriasis inversa, Lichen planus/sclerosus zijn huidziekten die rondom de anus kunnen voorkomen. De dermatoloog/proctoloog let bij het lichamelijk onderzoek op tekenen hiervan en kan zo nodig een huidbiopt afnemen.

■ (Huid)kanker

Peri-anale morbus Paget en peri-anale morbus Bowen zijn vormen van (huid)kanker, die soms aanwezig kunnen zijn rondom de anus. De dermatoloog/proctoloog let bij het lichamelijk onderzoek op tekenen hiervan en kan zo nodig een biopt afnemen.

■ Systemische aandoening

Soms kan het voorkomen dat pruritus ani veroorzaakt wordt door aandoeningen binnenin het lichaam (waaronder bijvoorbeeld suikerziekte, minder werkende nieren en in enkele gevallen door medicatie). Als er geen duidelijke oorzaak wordt gevonden én bij onderzoek zijn er geen afwijkingen aan de anus te zien, dan wordt er gesproken van idiopathische ('van onbekende oorzaak') pruritus ani.

■ Wat zijn de verschijnselen van pruritus ani?

Pruritus ani kenmerkt zich door heftige jeuk rondom de anus. Hierbij kunnen irritatie, pijnklachten, bloeden en eczeem aan de anus voorkomen.

■ Hoe wordt de diagnose gesteld?

De dermatoloog zal vaak door de anus te bekijken de diagnose kunnen stellen. Soms wordt er aanvullend onderzoek gedaan met behulp van een proctoscoop (kijkertje waarmee in de anus kan worden gekeken), een kweek of biopt.

■ Wat kunt u zelf doen?

Het is zeer belangrijk om de gevonden oorzaken weg te nemen en het anale gebied goed te verzorgen, om irritatie door het achterblijven van ontlasting te voorkomen.

Hygiëne adviezen anale gebied:

- Het schoonmaken van de anus, na de ontlasting, doet u met lauw water zonder zeep (zeep kan irriterend werken).
- U kunt thuis gebruik maken van een washandje met lauw water, de douchekop of een bidet (Indisch toilet), als u deze heeft. Als dit niet mogelijk is, bijvoorbeeld op werk, kunt u een plastic fles gevuld met water gebruiken.
- U kunt het anale gebied drogen met een föhn of u dept het met een handdoek/washandje of zacht toiletpapier droog, zonder te wrijven.
- Let op! Te vaak en te grof (door veelvuldig wrijven) schoonmaken zorgt voor meer irritatie. Droog toiletpapier alleen lijkt onvoldoende om alle ontlastingsresten te verwijderen en leidt ook tot irritatie door de grove textuur.
- Vochtige doekjes (waaronder geparfumeerde) worden ontraden, aangezien u hierop een allergie kan ontwikkelen.
- Het gebruik eigen crèmes, zalven, zetpillen en poeders wordt ontraden, behalve als dit door uw arts aan u is voorgeschreven
- Het dragen van katoenen, losse onderkleding en dagelijks vervangen hiervan, wordt aanbevolen. Vermijd strakke kleding.
- Vermijd krabben, dit maakt het probleem erger. Houd hierbij de nagels kort

Zorg voor een regelmatige, zachte, brijige ontlasting. Frequente toiletgang en overmatig persen moeten worden vermeden. Nuttig zo veel mogelijk vezelrijke voeding en zorg voor een goede vochtinname. Bij te dunne ontlasting kan uw arts besluiten om soms een vezelpreparaat/zwelmiddel zoals psylliumvezels voor te schrijven.

Het is niet duidelijk of het vermijden van bepaalde voedingsmiddelen helpt tegen jeuk aan de anus. Soms wordt wel aanbevolen bepaalde voedingsmiddelen te vermijden, zoals cafeïne houdende dranken, alcohol, melkproducten, kruiden en citrusvruchten. Het is niet wetenschappelijk aangetoond dat dit ook daadwerkelijk effect heeft.

■ Welke behandelingen zijn er voor pruritus ani?

Een optimale verzorging van het anale gebied, zoals hierboven beschreven is het belangrijkste. De behandeling is gericht op de onderliggende oorzaak.

Voor het irritatief eczeem wordt vaak een corticosteroïd zalf of crème door uw arts voorgeschreven. Ook wordt geadviseerd de anus regelmatig in te smeren met vette zalf. Het is noodzakelijk om de behandeling, zoals door uw arts voorgeschreven, vol te houden en er wordt vaak langzaam afgebouwd. Soms wordt er Protopic (tacrolimus) zalf voorgeschreven en in een enkel geval capsaiïne crème. Uw arts kan u soms antihistaminica voorschrijven tegen de jeuk.

■ Is pruritus ani te genezen of blijft u er last van houden?

Dit ligt aan de oorzaak. In veel gevallen is het redelijk te behandelen als de bovenstaande hygiëne adviezen worden gevolgd en de behandeling wordt volgehouden. De jeukklachten kunnen echter gemakkelijk terugkomen dus aandacht voor hygiëne en verzorging van het anale gebied blijven langdurig belangrijk.

Deze folder is een uitgave van de Nederlandse Vereniging voor Dermatologie en Venereologie. Bij het samenstellen van deze informatie is grote zorgvuldigheid betracht.

De Nederlandse Vereniging voor Dermatologie en Venereologie wijst desondanks iedere aansprakelijkheid af voor eventuele onjuistheden of andere tekortkomingen in de aangeboden informatie en voor de mogelijke gevolgen daarvan.

www.nvdv.nl

Voor informatie over patiëntenorganisaties verwijzen wij u naar de website van Huid Nederland.

www.huidnederland.nl

